

**Francisci De Fargna Civitatis Plebis Patrii Philosophiæ,
Sacræ Theologiæ, ac J. U. Doctoris ... Commentaria In
singulos Canones De Jurepatronatus**

Qui sparsim tam intrà, quàm extra corpus Juris Canonici vagantur ...

Fargna, Francesco de

Romæ, M. DCC. XIX.

Casus IV. Argumentum. Papa an, quando soleat pias Fundatorum, aut
Testatorum voluntates commutare.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72172](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72172)

ARGUMENTUM.

Papa an, & quando soleat pias Fundatorum, aut Testatorum voluntates commutare?

SUMMARIUM.

- 1 Papa potest Pias Defunctorum voluntates commutare; etiam absque causa, de plenitudine potestatis, ut n.2.
- 3 Ex equitate non solet commutare dictas voluntates, nec statum beneficiorum alterare sine justa, & necessaria causa; & num.7.
- 4 Erectio Canonicatus commutari solet; in erectionem simplicis beneficii, quando sequi non possit ob dissentium Capituli. Limita, ut n.9.
- 5 Ex impossibilitate exequendi legatum permittitur illius commutatio.
- 6 Ex subsidiis relictis à Testatore Puellis in certis permitti solet, ut desumantur nonnulla, & applicentur Puella egenae, & Consanguineae Fundatoris, ad effectum se monachandi.
- 8 Enumerantur casus in quibus denegata fuit commutatio ultimarum voluntatum; & num. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19.

CASUS IV.

AD materiam hujus Canonis utile existimavi enumerare nonnullos casus, in quibus Summus Pontifex pias Fundatorum, aut Testatorum voluntates commutavit, & in quibus hujusmodi commutationem denegavit.

- 1 Nullatenus est ambigendum, quod Papa possit pias Defunctorum voluntates commutare in alia opera itidem pia; ita enim ex *Clement. quia contingit in princip. de Relig. domib.* tuentur omnes Canonistæ, quos refert *Mart. de jurisdict. par. 4. cas. 74. num. 4. Mandos. in prax. signaturæ Gratia verb. commutatio ultima voluntatis, vers. plures, Monet. de commut. ultim. volunt. cap. 5. n. 144. Fagnan. in cap. nos quidem de testam. n. 36. & 40. cum seqq. Barbos. de univers. jur. Eccles. lib. 3. cap. 27.*

n. 57. *Amostaz. de caus. piis cap. 14. lib. 1. num. 1. cum seq. Card. de Luc. de testam. disc. 72. n. 14. Rot. coram Buratt. disc. 883. num. 1.*

- 2 Sed idem Summus Pontifex licet de plenitudine potestatis, absque ulla causa, hujusmodi commutationes permittere possit juxta *Fagnan. in dicto cap. nos quidem n. 36. de testam. Sanchez de Matrim. lib. 2. disput. 15. num. 3. Amostaz. de caus. piis dicto cap. 14. num. 4.*, tamen ex summa ejus justitia, & æquitate sine causa justa, & necessaria commutare, vel derogare Testatorum voluntatibus, statumque beneficiorum alterare non debet, nec solet. *Fagnan. in d. cap. nos quidem n. 36.*, indè est, quod Concilium Tridentinum *cap. 6. sess. 22. de reform.* statuit quod commutationes ultimarum voluntatum non nisi ex justa, & necessaria causa fieri debent, ibi = *In commutationibus ultimarum voluntatum, quæ non nisi ex justa, & necessaria causa fieri debent &c.* =

Ut igitur deveniatur ad hanc commutationem, requiritur justa, & necessaria causa, quæ si concurrat, Papa certò equidem solet commutare, & derogare voluntatibus Testatorum. Sic commutat erectionem Canonicatus demandatam à Testatore cum reservatione juris patronatus activi, & passivi favore nonnullarum Personarum in erectionem simplicis Beneficii, aut Mansionariæ cum reservatione ejusdem Juris patronatus, quando erectio Canonicatus sequi non potest ob dissentium Capituli Cathedralis capitularitè præstitum, ut apparet ex resolutione S. Congregationis Concilii in *Aretina declarationis, seu commutationis voluntatis 9. Novembris 1698. confirmata 19. Februarii 1701., & in Maceraten. Commutationis voluntatis 30. Augusti 1704.*

Relictis à Testatore nonnullis bonis cum onere erogandi eorum redditus ascendentes e. g. ad annua scuta centum, uno anno, investendis tot pauperibus, altero anno, in dotanda puella paupere, & egena matrimonium contrahere volente, fuit derogatum voluntati Testatoris, & fuerunt applicati redditus illius anni, in quo fieri debebat erogatio dotis, cuidam Puellæ ad effectum se monachandi, attentis hujus paupertate, & consanguinitate cum eodem Testatore, ut ex resolu

folu

solutione ejusdem S. Congregationis in *Cusentina subsidii dotalis* 7. Febr. 1711.

- 5 Stante impossibilitate exequendi Legatum, permittitur illius commutatio, uti permessa fuit in *Salisburgen. commutationis voluntatis* 1. Junii 1715., ubi injuncto per Comitem Bennum de Martiniz Præpositum Wissegradensem onere, suo hæredi, vendendi propriam domum Pragæ, & pro pecunia alias duas levioris pretii Neopragæ ad Wissegrad emendi, & in illis duodecim Nobilibus Bohemis studiosis sub directione alicujus Regentis nudam, liberam habitationem tribuendi; cum hoc legatum nunquam fuerit exequutum, neque erat exequibile, eo quod nullus ex nobilitate Bohemia in longo annorum curriculo repertus fuit, qui vellet puram habitationem habere in prælibata Civitate Neopragæ, ubi nulla sive vicinarum Scholarum, sive exercitiorum equestrium commoditas est, nullusque Regens inventus fuit, qui sine ullo stipendio tantum onus subire sit paratus; fuit proinde commutatum in manutentionem tot Alumnorum in Domo Salisburgenfi, vel in alia Domo Clericorum in commune viventium.
- 6 Ex subsidiis dotalibus, relictis à Testatore Puellis incertis ad effectum nubendi in sæculo, vel in Domino, permitti solet, ut desumantur nonnulla, & applicentur pro commoditate Puellæ, quæ sit sanguine conjuncta cum Testatore, & sit pauper, ut ipsa Monialis effici possit, uti fuit permissum in *Romana, seu Sabinen. subsidii dotalis* 24. Aprilis 1717., & in *Romana dotium* 24. Septembris 1718.
- 7 E contra deficiente, & non concurrente justa, & necessaria causa Summus Pontifex has piorum Testatorum voluntatum commutationes, & derogationes, Irritat, atque denegat.
- 8 Sic si redditus pro Vestiario Pauperum à Testatore destinati erogentur, commutentur, aut applicentur ab Episcopo pro reparazione, seu nova constructione Frontispitii Ecclesiæ Cathedralis, talis commutatio, & applicatio non sustinetur, præsertim si forma Frontispitii ex operibus voluntariis appareat magis ornata, quam ipsius Fabricæ necessitas exquirat, & Legatum Vestiarii est reintegrandum, ut definitum fuit à sæpè dicta S. Congregatione in *Gerunden. Commutationis voluntatis* 25. Septembris 1700. ad secundum, & tertium.
- 9 Non solet Summus Pontifex commutare erectionem Canonicatus à Testatore demandatam cum reservatione Jurispatronatus, in erectionem simplicis Beneficii, seu non solet loco præbendæ Canonialis permittere erectionem beneficii simplicis, ex eo, quod Canonici Cathedralis, vel Collegiatae renuant assentiri erectioni Canonicatus, attentata tenuitate Capitalis assignati pro distributionibus quotidianis, quando dictum Capitale ex redditibus ab eodem Testatore relictis possit augeri, ut fuit dictum in *Placentina Commutationis voluntatis* 18. Febr. 1702.
- 10 Relicto à Testatore Capitali magnæ pecuniarum summæ cum onere erogandi tertiam partem fructuum illius pro alimentis trium Adolescentium Theologiæ studentium; aliam tertiam partem in redemptionem captivorum, vel subsidium alicujus Judæi Catholicam fidem amplectentis, & aliam tertiam partem pro dotandis tribus honestis Puellis, non solet Summus Pontifex suspendere istud Legatum in totum, & omnes illius redditus exigendos spatio alicujus temporis applicare, & assignare pro subsidio dotali pauperum Puellarum etiam ejusdem Testatoris consanguinearum, in præmentis Testatoris, & aliorum vocatorum præjudicium, uti similis suspensio, & applicatio legati denegata fuit in *Aquilana Commutationis voluntatis* 16. Junii 1703. confirmata 28. Julii ejusdem anni.
- 11 Disposito à Testatore, ut de omnibus suis bonis intrà biennium erigeretur Conventus Ordinis S. Francisci Fratrum Recollectorum, quo infra biennium non erecto, infra aliud biennium construendum deberet Monasterium Monialium Minimorum S. Francisci de Paula, quo pariter non fundato fieret coequalis divisio dictorum bonorum inter certum Hospitale; & quædam Eremitoria. Si neutrum ex dictis Monasteriis fuerit erectum intrà tempus statutum ob denegatum assensum regium, & oppidanorum, non debet permitti commutatio istius Legati in erectionem novi Monasterii alterius Religionis, sed Bona à Testatore relictæ sunt consignanda, & restituenda tertio loco vocatis,

- ris, nimirum Hospitali, & Eremitoriis supradictis, & inter ipsa sunt æqualiter dividenda, uti similis commutatio denegata fuit in *Giennen. Commutationis voluntatis* 12. *Januar. 1704.*
- 12 Legatum à Testatore relictum pro dotandis duabus, vel tribus Orphanellis in Monasterio Orphanellarum degentibus, commutari non debet in Alimoniam tot Puellarum Orphanarum Monialium, ut fuit rescriptum à dicta Sacra Congregatione in *Tarentina Commutationis voluntatis* 21. *Aprilis 1708.*
- 13 Legatum à Testatore relictum pro erectione Monasterii duodecim Monialium S. Claræ cum reservatione Juris nominandi Puellas ibi monachandas favore suorum hæredum, non fuit commutatum in manutentionem Alumnorum Seminarium, aut Collegii, non obstante dissentu Episcopi, ac non obstantibus quampluribus difficultatibus ab eo oppositis contra erectionem ejusdem Monasterii, nimirum, quòd domus à Testatore designata pro Monasterio erigendo erat jam à suis Dominis distracta, quòd incongrua videbatur nominationis Puellarum reservatio Laicis juxta decisiones 265. 321. & 336. *coram Cavaler.*, quòd aliud desideretur capitale pro suppelletilibus Ecclesiæ exterioris, & manutentione ministrorum ipsius Ecclesiæ, & Monasterii, ad quorum provisionem prætendunt dicti hæredes sese non teneri, & quòd in eodem loco vigeant quinque Monialium Monasteria, inter quæ sub eadem regula S. Claræ; sed injunctum fuit Episcopo, ut incumberet erectioni Monasterii, ut fuit resolutum in *Casaten. Commutationis voluntatis* 5. *Maji 1708.*
- 14 Ob insubsistentiam causarum adductarum fuit denegata commutatio Legati relictum pro fundatione, & erectione Oratorii, seu conservatorii Puellarum, in erectionem Collegiatae in *Cremonen. Commutationis voluntatis* 7. *Decembris 1709.*
- 15 Requisitis in limine foundationis beneficii oneribus actualis Sacerdotii, celebrandi per se ipsum, ac inhabitandi in Domo hæreditaria Fundatoris, fuit denegata simplici Clerico ad dictum beneficium præsentato dispensatio suscipiendi Sacerdotium infra annum, & inhabitandi dictam domum, ac denegata fuit facultas celebrandi per alium in *Regien. dispensationis* 24. *Maji 1710.* Fuit etiam denegata erectio Legati Missarum à quodam pio Testatore relictarum in Beneficium Ecclesiasticum, non obstante quod Testator voluerit Cappellanum ad ejusdem Legati Titulum promoveri posse in *Romana Cappellania* 14. *Junii 1710.*
- 17 Insuper non fuit permessa commutatio celebrationis Missæ ab una Ecclesia ad aliam ex causa, & eo fine, ut Populus illectus occasione audiendi sacrum in hac alia Ecclesia, inibi quoque eodem tempore perciperet Catechesim rudimentorum Fidei, quæ de mane ibi habetur, antequam Sacrum incipiat in *Ariminen. commutationis Missæ* 14. *Martii 1711.*, confirmata 13. *Junii ejusdem anni.* Sicuti non
- 18 fuit permessa commutatio, seu translatio celebrationis Missæ à Testatore demandata in una Ecclesia ex devotione erga ipsam, ab ea, ad aliam Ecclesiam ex causis minus legitimis, & necessariis, nimirum propter incommoditates itineris, perquirendi Clavem Ecclesiæ, quæ modò sit apud unum, modò apud alium, & inveniendi ab Ecclesiis distantibus lumen, vinum, aquam, & cætera necessaria pro celebratione Missarum, & propter angustiam Ecclesiæ, ubi Missa fuit demandata, in *Casalen. Commutationis voluntatis* 24. *Septembris 1718.*
- 19 Denique fuit denegata applicatio dotium usui, & commoditati Ecclesiæ dotantis ad eam reversarum, eo quia dotata matrimonium contraxit, sed decessit absque liberis, vel quia Puellæ dotata nolunt, aut non possunt nuptias contrahere aut in sæculo, aut in Domino, sed illæ dotes reversæ sunt iterum distribuendæ Puellis in sæculo, vel in Domino nupturis juxta mentem Fundatoris; in *Romana dotium* 24. *Septembris 1718.*